

Орієнтовний календарний план

№ уроку	Тема уроку	Дата	Сторінка
55	Вступ. В гостях у зими.		5
МОЯ СІМ'Я. ДОБРОБУТ ЛЮДИНИ Сім'я, родина			
56	Мій родовід.		7
57	Сімейні турботи.		10
58	Традиції моєї сім'ї.		13
Мій добробут			
59	Потреби людини.		16
60	Звідки беруться гроші.		18
61	Навчання і життєвий успіх.		21
62	Підсумковий урок.		23
МІЙ ВІДПОЧИНОК Навчання і відпочинок			
63	Організація навчання і відпочинку в школі та вдома.		24
64	Смаки і захоплення.		27
65	Життєрадісність і здоров'я.		30
Мої друзі			
66	Я і мої друзі.		32
67	Що може заважати дружбі.		34
68	Будь увічливим/увічливою.		37
69	Підсумковий урок.		39
МОЯ БЕЗПЕКА Безпечне довкілля			
70	Безпечні та небезпечні ситуації.		40
71	Безпечна поведінка вдома.		42
72	Користування телевізором, сучасними гаджетами.		47
73	Підсумковий урок.		49
У СВІТІ РУКОТВОРНИХ ТІЛ У рукотворному світі			
74-76	Рукотворні об'єкти і матеріали. Властивості та використання матеріалів.		50
Найважливіші винаходи людства			
77-79	Освоєння і добування вогню. Винайдення колеса та електричної лампи. Інтернет. Реклама та рішення людини.		53
80	Підсумковий урок.		57
ВЕСНА Весняні явища в природі			
81	Ознаки весни. Весняні місяці.		58
82	Ознаки весни в житті рослин.		66
83	Тварини навесні.		72
Весняні турботи людей			
84	Праця людей навесні.		87
85	Весняні свята.		91
86	Поведінка на природі навесні.		95

87	Які зміни відбуваються в природі навесні? Екскурсія.		101
88	Підсумковий урок. Тематична робота «Природа навесні».		105
МОЯ КРАЇНА – УКРАЇНА			
Моя Батьківщина			
89	Україна – європейська держава. Символи держави.		106
90	Мої громадянські права та обов'язки як члена суспільства.		110
91	Славетні українці.		114
Громадські місця			
92-94	Які бувають громадські місця. Я в бібліотеці. Я в театрі.		118
Україна в світі			
95	Різноманітність людей у світі. Країни світу.		122
96	Взаємозв'язки України з іншими країнами.		126
97	Внесок українців у світові досягнення.		130
98	Підсумковий урок.		131
ЛІТО			
Літні явища в природі			
99	Ознаки літа в неживій природі.		132
100	Рослини влітку.		140
101	Тварини влітку.		151
Відпочинок улітку			
102	Літні державні свята.		158
103	Мрії про літо. Уявна подорож картою України.		160
104	Безпечна поведінка на відпочинку.		170
105	У природі все взаємопов'язане.		173
Люби і бережи природу			
106	Природа і людина.		177
107-108	Червона книга України.		180
109	Екскурсія до будинку природи (Відділ природи краєзнавчого музею). Птахи і звірі лісу.		184
110	Підсумковий урок. Тематична робота «Природа влітку».		186
111	Підсумковий урок за рік. Гра-тест «Футбол».		187

Вступ
УРОК 55

Дата

Клас

Тема. В гостях у зими.

Мета. Поглибити знання учнів про ознаки зими; розвинути спостережливість, допитливість, уміння аналізувати, робити висновки; формувати потребу у пізнанні природи; виховувати любов до природи рідного краю.

Результати навчання.

- ✓ Учні називають ознаки зими, зимові місяці;
- ✓ розпізнають зимові явища природи;
- ✓ розповідають, як вони провели зимові канікули.

Обладнання: ілюстрації; іграшковий мікрофон; панно для презентацій.

Додатковий

матеріал до уроку

Методичні рекомендації

I. Організаційний момент. Ранкова зустріч.

II. Робота над темою уроку.

1. Оголошення теми та мети уроку.

2. Відгадування загадки.

Стало біло навкруги —
я розтрушую сніги,
наганяю холоди,
води сковую в льоди,
в дружбі з дітьми я всіма.
Здогадались? Я ... (зима).

3. Хвилинка спостережень.

- Яка зараз пора року? Який місяць?
- Якого кольору небо сьогодні? Чи є хмари?
- Чи є вітер? Який? Чи є мороз?
- Чи є сьогодні опади? Які?
- Чи подобається вам зима? Чому?

4. Бесіда про зимові канікули.

- Як ви провели зимові канікули?
- Де побували?
- Про що дізналися?

5. Гра «Інтерв'ю» (робота в парах).

Учні задають одне одному запитання про враження від зимових канікул.

6. Робота з ілюстраціями.

(Учні розглядають мальовничі куточки України взимку, обмінюються враженнями. Розповідають, де були і де хочуть побувати.)

7. Фізкультхвилинка.

Щось не хочеться сидіти,
треба трішки відпочити:
покружляєм, мов сніжинки,
розінеммо руки, спинки,
пострибаєм, як зайчата.
— До роботи час, малята!

8. Робота з підручником (Ч. II, с. 4).

а) Читання та обговорення повідомлень від Наталочки та Дмитрика про зимовий відпочинок.

б) Розгляд світлин та бесіда за ними.

9. Робота в групах.

Створення презентації «В гостях у зими».

III. Підсумок уроку.

В гостях у зими

Розкажіть одне одному, як ви провели зимові канікули. Де побували? Про що дізналися?

Під час відпочинку в Карпатах я натрапила на дивний куц. Дідусь розповів мені, що то ялівець. Схожі на хвойні листки цієї рослини добре очищують повітря. Але найбільше вражають плоди ялівцю — шишки. Вони соковиті й ароматні, дуже солодкі. Їх іще називають ялівцевими ягодами і здавна використовують як ліки від багатьох хвороб.

А я дізнався, чому на морозі потрібно дихати носом. Виявляється, наш ніс уміє підвищувати чи знижувати температуру повітря, яке ми вдихаємо. Завдяки цьому температура повітря у носоглотці лише на 1–2 градуси відрізняється від температури тіла: навіть у сильний мороз вона сягає +35... +36 градусів.

Розглянь світлини мальовничих куточків України взимку. Чи подобається тобі зима? Чому?

4

1. Гра «Встав словечко».

Дорога біла стелиться,
і краю їй нема.
Сніжок мете. Метелиця.
Прийшла до нас ... (зима).
Валентин Бичко

Летять, летять сніжинки
на поле, ліс і сад,
веселий свій таночок
танцює ... (снігопад).
Володимир Кленц

Зайчата стали білими, —
ну зовсім наче ... (сніг)! —
Щоб в лісі не зуміли ми
відшукувати їх.

Наталя Забіла

Сніг мете, кущі білють.
Горобці про літо ... (мріють).
Григорій Грайко

Срібні дерева —
срібне гілля,
сріблом пухнастим
вкрита ... (земля).
Леонід Первомайський

2. Гра «Мікрофон».

- Я сьогодні дізнався/дізналася ...
- Мені подобається зима, тому що ...
- Я мрію провести наступні зимові канікули ...

МОЯ СІМ'Я. ДОБРОБУТ ЛЮДИНИ

Сім'я, родина

УРОК 56

Дата

Клас

Додатковий

матеріал до уроку

Тема. Мій родовід.

Мета. Уточнювати, розширювати й поглиблювати уявлення учнів про сім'ю, родину, родовід, їхнє значення в житті людини; пробуджувати пізнавальний інтерес до історії свого родоводу, удосконалювати вміння добувати й осмислювати інформацію, виховувати почуття любові та поваги до сім'ї.

Результати навчання.

- ✓ Учні розрізняють поняття «сім'я», «родина»;
- ✓ досліджують та розповідають про свій родовід;
- ✓ висловлюють свою думку про значення сім'ї в житті людини.

Обладнання: слова на аркушах (сім'я, родина, рід, розуміння, любов, повага, довіра, доброта, турбота, взаємодопомога, дружба), схеми для роботи в групах, словосполучення на картках, завдання на картках.

Методичні рекомендації

I. Організаційний момент. Ранкова зустріч.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

1. Відгадування загадки.

Це слово кожен знає,
Ні на що не проміняє!
До цифри «сім» додати «я» —
Що виходить в вас? (Сім'я)

Учитель прикріплює на дошку написане на аркуші слово «сім'я».

2. Вправа «Я тобі, а ти — мені» (робота в парах).

— Розкажіть одне одному про те, скільки людей у вашій сім'ї, як їх звать.

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Уточнення поняття «сім'я».

а) Робота з підручником (с. 6).

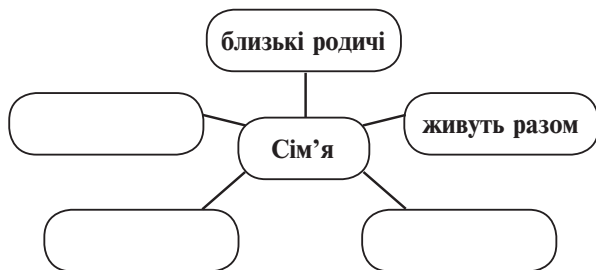
— Прочитайте, що таке сім'я. (Діти читають 1-й абзац і визначення.)

— Давайте складемо схему, яка пояснить значення слова «сім'я».

— Хто утворює сім'ю? (Близькі родичі.)

— Як живуть усі члени сім'ї? (Разом.)

Учитель на дошці навколо слова «сім'я» створює схему:

б) Робота в групах.

Кожна група отримує таку ж схему, але на аркуші А4, і картку зі словосполученнями. Учні повинні обрати ті з них, які можуть пояснювати слово «сім'я», і вписати у схему. При перевірці завдання аналогічна схема створюється на дошці.

Зразок словосполучень для складання схеми: люблять один одного; кожен робить що хоче; усі думають тільки про себе; ведуть спільне господарство; хтось один працює за всіх; турбуються один про одного; сваряться постійно; усім байдуже до проблем інших.

в) Бесіда за світлинами (підручник, с. 6).

СІМ'Я, РОДИНА

Мій родовід

Скільки осіб у твоїй сім'ї? Як їх звать?

Людина не може жити без спілкування з іншими людьми. Найбільше ти спілкуєшся з членами своєї сім'ї (родини).

Сім'я — це група близьких родичів, які живуть разом.

Розглянь зображені на світлинах сім'ї. Якими ще бувають сім'ї? Розкажи.

Найближчі твої родичі — рідні брати і сестри, бабусі та дідусі. Ще у тебе можуть бути рідні дядьки і тітки — це брати і сестри батьків. Їхні діти є твоїми двоюрідними братами і сестрами. Родичі підтримують між собою теплі стосунки, допомагають одне одному.

Назвіть зображених на світлинці родичів Наталочки — членів сім'ї її двоюрідного брата.

6

— Розгляньте зображені на світлинах сім'ї. Розкажіть, хто є членами цих сімей? Якими ще бувають сім'ї?

г) Робота з легендою «Як з'явилася дружна сім'я».

— Якою б не була сім'я — великою чи малою, найголовніше, щоб вона була дружною. Про такі дружні сім'ї складають навіть легенди. Послухайте одну з них.

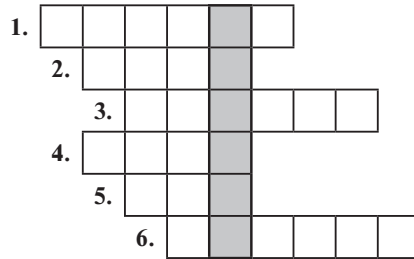
«Дуже, дуже давно жила сім'я, в якій було 100 людей. Але на жаль, між ними не було згоди. Втомилися вони від сварок і суперечок. І вирішили усі члени сім'ї звернутися до мудрого старця, щоб навчив їх жити дружно. Мудрець уважно вислухав прохачів і сказав: «Ніхто не навчить вас жити щасливо, ви самі повинні зрозуміти, що саме вам потрібно для щастя. Напишіть, якою б ви хотіли бачити свою сім'ю». Зібралася ця величезна сім'я на сімейну раду і вирішили вони, щоб сім'я стала дружною, потрібно ставитися один до одного, виявляючи такі якості: (учитель прикріплює на дощці слова) розуміння, любов, повага, довіра, доброта, турбота, взаємодопомога, дружба».

— Якщо кожен член сім'ї буде виконувати ці правила, то в сім'ї буде панувати мир і злагода. А отже, всі будуть щасливими!

2. Уточнення поняття «родина».

а) Розгадування кросворда.

— Розгадайте і впишіть у кросворд назви ваших найближчих родичів.

1) Донька моєї мами — то моя ... (сестра).

2) Найбільше в нашій хаті свято, коли приходиться з роботи ... (тато).

3) Своїх онуків розуму навчає старенький ... (дідусь).

4) Найбільше пестять та голублять своїх дітей ... (мама).

5) Батькам на потіху росте здоровий, розумний їхній ... (син).

6) Твою матусю донечкою кличе твоя ... (бабуся).

— Прочитайте слово у виділених клітинках зверху вниз. (Родина).

б) Робота з підручником (с. 6).

— Прочитайте другий абзац на с. 6. Як ще називаються ваші родичі?

в) Робота в групах (робота за світлиною, що на с. 6).

Діти називають родичів Наталочки, якщо на світлинці зображена сім'я її двоюрідного брата.

3. Робота з підручником (с. 7).

а) Уточнення поняття «рід» (підручник, с. 7).

— Прочитайте, від якого слова утворилося слово «родина».

— Що таке «родовід»?

— Як можна зобразити родовід?

б) Робота в парах.

— Кожна людина має своє родовідне дерево. Що більший рід, то міцніше його дерево. Недарма ж кажуть, що людина без роду — як листочок, відірваний від дерева. Кожна людина має знати свій родовід, своїх предків, шанувати їхні звичаї та традиції.

— Розгляньте, як схематично зобразив Дмитрик свій родовід.

Заповніть картку.

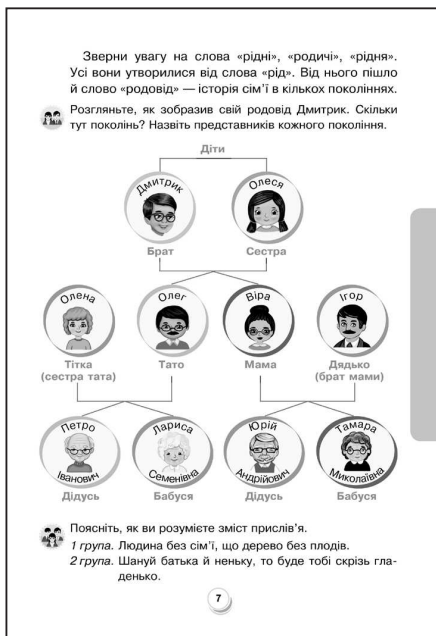
Зразок картки.

На родинному дереві Дмитрика зображено _____ поколінь.

Сестричку Дмитрика звати _____.

Сім'я Дмитрика складається з _____.

У тата є рідний _____, а у мами — _____.

Татових батьків звати _____ і _____.
Батьків дядька Ігора звати _____ . Вони
Дмитрикові _____ і _____

IV. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Вправа «Мікрофон».

— Заплющте очі й уявіть себе чарівником. Поміркуйте, що б ви зробили для своєї сім'ї, аби вона була щасливою.

2. Створення виставки малюнків «Моя сім'я».

Діти отримують завдання намалювати свою сім'ю. Після завершення роботи створюється виставка малюнків.

3. Робота в зошиті (с. 3–4).

V. Підсумок уроку.

Вправа «Незакінчене речення».

- Найбільше я люблю в своїй сім'ї ...
- Найчастіше я засмучуюсь, коли ...
- Мої батьки щасливі, якщо ...

СІМ'Я, РОДИНА
Мій родовід

1. Познач (✓) і запиши слова, якими, на твою думку, можна продовжити дане речення.
Людині потрібна сім'я, щоб:

- піклуватися про рідних;
- було кому готувати їсти;
- відчувати турботу про себе;
- не працювати, а сидіти вдома;
- рости і виховувати дітей;
- було кому підтримати у важку хвилину;
- разом проводити весело час;

2. Намалюй свою сім'ю.

3

3. Доповни речення.

Група близьких родичів, які живуть разом, — це _____ . Моя сім'я складається із _____ осіб.
У мене є такі родичі: _____

Історія моєї сім'ї в кількох поколіннях — це наш _____ .

Сімейні турботи

1. Вкажи стрілочками, які з перелічених справ ти вважаєш сімейними, а які — особистими.

Сімейні справи	Особисті справи
Зателефонувати другу/подрузі	Купити хліба і молока
Виконати домашнє завдання	Помити посуд
Витерти пил з меблів	Сходити в бібліотеку
Полити вазони	

4

Дата

УРОК 57

Клас

Тема. Сімейні турботи.

Мета. Поглибити знання учнів про основні обов'язки членів сім'ї, вчити їх бути чемними; виховувати любов і повагу до членів родини, внутрішню потребу у збереженні сім'ї, людяність, доброту, щирість у стосунках, почуття відповідальності за свої вчинки, викликати бажання допомагати членам сім'ї, виявляти турботу та увагу до них.

Додатковий

матеріал до уроку

Результати навчання.

- ✓ Учні знають про основні обов'язки членів сім'ї;
- ✓ розповідають про свої обов'язки;
- ✓ пояснюють потребу допомагати членам сім'ї.

Обладнання: картки для роботи в парах, матеріали практичної роботи.

Методичні рекомендації

I. Організаційний момент. Ранкова зустріч.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

1. Дописати букви і прочитати ключове слово.

	п	і	в	ч	у	т	т	я					
	п	д	т	р	и	м	к	а					
в	з	а	є		о	д	о	п	о	м	о	г	а
о	б	о	в		я	з	к	и					
п	о	р	о	з	у	м	і	н	н				

(Сім'я)

2. Бесіда.

- Що означає слово «сім'я»?
- Які слова із попереднього завдання описують відносини між членами сім'ї? Які слова додали б іще?
- Із кого складається ваша сім'я?
- Для чого людині, на вашу думку, сім'я?

3. Уточнення значень понять «сім'я», «родина», «рід» (робота в парах).

Діти отримують завдання на картках, де потрібно з'єднати слово і його пояснення. Після цього на кругах Ейлера зображають ці поняття.

Зразок картки.

Сім'я	▶		◀	кілька поколінь, які походять від одного предка.
Рід	▶		◀	група людей, що складається з батьків, дітей, онуків і близьких родичів.
Родина	▶		◀	група близьких родичів, які живуть разом.

— Поміркуйте, коли бабуся буде членом сім'ї, а коли — родини?

III. Вивчення нового матеріалу.

1. Розповідь учителя.

— Сім'я — це найрідніші у світі люди: мати й батько, бабуся та дідусь, братик і сестричка, які одне одного шанують і люблять. Від батьків ви одержали життя. Вони вчать вас людських правил. Оживляють ваш розум, вкладають вам в уста добрі слова. А ще батьки забезпечують вам необхідне харчування, одяг, шкільне приладдя, тепло у домі, турбуються про вашу безпеку, дбають про здоров'я та настрої.

2. Ознайомлення з обов'язками членів сім'ї.

а) Робота з підручником (с. 8, 1-й абзац).

Сімейні турботи

Які турботи можуть бути у сім'ї?
У житті кожної сім'ї є чимало турбот. Це прибирання житла, прання білизни, купівля речей і продуктів, приготування їжі. Тому кожен член сім'ї повинен мати певні **обов'язки**.

Обговоріть, які обов'язки найчастіше виконують діти у сім'ї. Розкажіть одне одному про свої сімейні обов'язки.

Я завжди уважна до своїх рідних. А ти, Дмитрику?

Я теж. Звісно, я допомагаю дорослим у домашніх справах. А ще не галасую, не вмикаю голосно телевізор, якщо хтось із членів сім'ї відпочиває. Не заважаю, коли комусь хочеться побути наодинці.

8

— Прочитайте перший абзац і скажіть, як ви розумієте слово «обов'язки».

б) Робота в парах (за малюнками, що у підручнику, с. 8).

— Розкажіть одне одному, якими можуть бути обов'язки дітей у сім'ї. Що із зображеного входить у ваші сімейні обов'язки?

в) Практична робота «Розподіляємо сімейні обов'язки» (робота в групах).

— Вести домашнє господарство означає забезпечувати нормальні умови для життя сім'ї. У кожній сім'ї це відбувається по-своєму. Усе повинно бути на своєму місці, щоб при необхідності будь-якою річчю можна було скористатися, не витрачаючи часу на пошуки. Такого порядку можна досягнути насамперед за умови, що про це турбується не хтось один, а усі члени сім'ї. Чудово, коли всі проявляють бажання виконувати ту чи іншу домашню справу, допомагають одне одному. Кожен повинен уміти виконувати не тільки свої обов'язки, щоб замінити в разі необхідності хворого чи зайнятого члена сім'ї.

(Кожна група отримує аркуш паперу (не менш ніж А3 формату), де записані чи зображені різні сім'ї (наприклад: 1 група — мама, тато, донька; 2 група — мама, син і донька; 3 група — мама, тато, бабуся, дитина; 4 група — багатодітна сім'я; 5 група — тато, бабуся, дідусь, діти). Групи отримують завдання розподілити обов'язки між членами сім'ї (приклеїти словосполучення), дописати, хто, в разі необхідності, зможе виконати ту чи іншу роботу).

Словосполучення на смужках паперу: мити посуд, мити підлогу, витирати взуття, витирати пил, прати, готувати сніданок, готувати обід, готувати у вихідні, доглядати за домашніми тваринами, прибирати пилососом, підливати кімнатні рослини, займатися молодшими дітьми, виносити сміття, сходити в магазин, прибирати у кімнатах, зашивати одяг, сходити в аптеку, перевірити пошту у скриньці, помити вікна, попросувати білизну, відремонтувати кран, накрити на стіл тощо.

Кожна група презентує свою роботу, аргументує свій вибір.

г) Складання порад для дітей щодо обов'язків та правил поведінки в сім'ї.

— У кожного члена в сім'ї є свої прямі обов'язки. Та головний обов'язок кожного — радувати інших успіхами і добрими справами, не засмучувати поганими чи необдуманими вчинками. Прочитайте, які поради дає вам Наталочка щодо поведінки в сім'ї (читання правил з підручника, с. 8).

(Учні у парі із сусідом складають ще кілька порад для себе та своїх однолітків про обов'язки та правила поведінки в сім'ї. Дві пари отримують завдання за малюнком, що у підручнику (с. 9), підготувати розповідь, як мама і Дмитрик допомагають одне одному під час хвороби (1 пара за першим малюнком, а інша — за другим).

IV. Закріплення нового матеріалу.

1. Гра «Я».

— Зараз переконаємося, хто з вас як виконує свої обов'язки. Я буду ставити запитання, якщо ви це робите, то відповідайте «Я».

Хто з вас любить працювати? (Я)

В'язати (...), шити (...), вишивати (...)

Хто свій одяг береже?

Під ліжка його кладе?

Хто вазони поливає?

Завжди мамі допомагає?

Хто пилілку витирає?

А хто сміття розкидає?

Хто лінується вставати?

Хто спішить допомагати?

Тепер бачимо ми всі:

Хто працює, а хто — ні!

2. Розв'язування проблемних ситуацій.

— Запропонуйте своє вирішення проблемних ситуацій:

- маленький братик сумує, і я ...
- кімнатний вазон опустив листячко, і я ...
- у сестрички не виходить задача, і я ...
- тато прийшов втомлений з роботи, і я ...
- бабуся прихворіла, і я ...

Складіть кілька порад для себе та своїх однолітків щодо правил поведінки у сім'ї.

За малюнками розкажіть, як мама і Дмитрик піклуються одне про одного під час хвороби.

У сім'ї, окрім обов'язків, кожна дитина має **права**.

За поданими ілюстраціями обговоріть, які права дітей забезпечує сім'я (родина).

Здобуття освіти

Розвиток здібностей

Любов, турбота, захист

Медична допомога

У сім'ї всі повинні проявляти повагу і турботу одне про одного.

9

